

टिळक महाराष्ट्र विद्यापीठ,पुणे
बहिःस्थ विभाग
बी.ए. सामाजिकशास्त्रे

महाराष्ट्राचा भूगोल (४ थे सत्र)

१. महाराष्ट्राची प्राकृतिक रचना

- प्रस्तावना
- स्थान आणि विस्तार
- प्रमुख प्राकृतिक विभाग
- कोकण किनापट्टी
- पश्चिम घाट (सह्याद्री)
- पठार
- भूस्तर शास्त्रीय रचना

२. नदी प्रणाली

- प्रस्तावना
- पूर्व वाहिनी नद्या
१. गोदावरी. २. कृष्णा. ३. भिमा
- पश्चिम वाहिनी नद्या
१. तापी २. नर्मदा. ३. वैतरणा
- नद्यांची समस्या

३. महाराष्ट्राचे हवामान :

- प्रस्तावना
- नैऋत्य मोसमी संकल्पना
- ऋतुमानाशी निगडीत घटक
- हवामानाचे वर्गीकरण

४. महाराष्ट्रातील मृदा

- मुख्य मृदा प्रकार व त्यांचे वितरण
- मृदा धूप
- मृदा प्रदुषण, संवर्धन, व्यवस्थापन

५. महाराष्ट्रातील वने

- प्रस्तावना
- वनांचे प्रकार व वितरण
- निर्वनीकरणाची कारणे व परिणाम
- वनांचे संवर्धन व व्यवस्थापन

६. महाराष्ट्रातील कृषी

- प्रस्तावना
- महाराष्ट्रातील कृषी प्रकार
- मुख्य पिके
- कापूस - वितरण
- उस - वितरण
- भात - वितरण
- ज्वारी - वितरण
- हवामाना आधारित कृषी वर्गीकरण
- शाश्वत शेती.

संदर्भ : Geography of Maharashtra.- प्रा. सवदी

टिळक महाराष्ट्र विद्यापीठ, पुणे
बी.ए. सामाजिकशास्त्रे

महाराष्ट्राचा भूगोल - सत्र - ४
गृहपाठ प्रश्न

प्र.१. महाराष्ट्राची प्राकृतिक रचना स्पष्ट करा. (१५)

प्रस्तावना :- महाराष्ट्राच्या प्राकृतिक रचनेत पर्वतीय, पठारी, किनारपट्टी, मैदाने यांचा समावेश होतो.

१. पर्वतीय घटक - सह्याद्री, उंच पर्वतशिखर, घाट,
२. पठारी घटक - महाराष्ट्र पठार
३. किनारपट्टीचा मैदानी विभाग - कोकण किनारपट्टी
४. महाराष्ट्रातील वनस्पती

प्र.२. महाराष्ट्रातील नदी प्रणाली स्पष्ट करा आणि त्यांच्या समस्या सांगा (१५)

- महाराष्ट्रातील नद्या ह्या हंगामी स्वरूपाच्या आहेत.
- पश्चिमेकडे वाहणा-या - तापी, नर्मदा, वैनगंगा
- पूर्वेकडे वाहणा-या नद्या - कृष्णा, भिमा, गोदावरी.

प्र.३. थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) (१५)

१. नक़्त्य मान्सून हवामानाची संकल्पना स्पष्ट करा.
२. निर्वनीकरणाची कारणे लिहा.
३. महाराष्ट्रातील विविध वनांचे प्रकार स्पष्ट करा.
४. तापी नदीचे खोरे स्पष्ट करा.

प्र.४. टिपा लिहा (कोणत्याही दोन)

(१५)

१. महाराष्ट्राचे हवामान

२. महाराष्ट्रातील उल्ल शेती.

३. महाराष्ट्राची भूस्तरशास्त्रीय रचना

४. मृदा संवर्धन

प्र.५. महाराष्ट्रातील दुष्काळाचे परिणाम सांगा व त्यावर उपाय सुचवा.

(२०)

संदर्भ : (महाराष्ट्राचा भूगोल - प्रा. सवदी)